

1 DECEMBER 1925.

AFLEVERING 8.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER JAAR f 6.50.

ONZE KLEINSTE.

DE Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten heeft het gewaagd om een stukje woudgrond aan te koopen, groot 63 aren, gelegen aan een openbaren weg en verder belendend aan bouw- en weilanden, in een streek, waar sinds vijftieng jaar kanalisatie, ontwatering en ontginning aan de orde van den dag zijn. Dit natuurmonument zullen we voorloopig aanduiden als het Cornus-terrein onder Vlagtwedde in Westerwolde. Wij hopen, dat het er veilig zal zijn, want de ligging is nog zoo kwaad niet.

De veiligheid van een natuurmonument hangt meer van zijn ligging af dan van zijn grootte. Het Naardermeer, zoo groot als het is, kan niet als volkomen veilig beschouwd worden. Wij herinneren, hoop ik, ons nog allen levendig, hoe eenige jaren geleden de ingenieurs van de H. IJ. S. M. met groote vrijmoedigheid en zelfs zonder het Bestuur der Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten te raadplegen, de belangrijke Oostreep er af wilden snijden. Wij ondervonden hier terdege het nadeel van de ligging van het Meer in de groote lijn van het verkeer tusschen Amsterdam en de wereld beoosten de Vecht. Leuvenumsche Bosch en Hagenau-Rhederoord vereenigen de voordeelen van grootte en ligging.

Het nieuwe natuurmonumentje in Westerwolde werd ons gesignaleerd door drie bekende natuurvrienden uit Winschoten. De groote belangrijkheid er van bleek ons ten duidelijkste uit een voorloopige lijst van de planten, die er groeien, opgemaakt door den heer W. W. Schipper. Aan het hoofd van de lijst stonden maar eventjes de Zevenster (*Trientalis europaea*) en de Zweedsche Kornoelje (*Chamaepericlymenum suecica*). Dit tweetal stempelt het terrein al dadelijk tot één van de tien of twaalf beroemde groeiplaatsen van zeldzame planten in Nederland en het neemt dus een waardige plaats in naast het Ramischia-bosch bij Enghuizen, de Koraalwortel-pan bij Bergen, het Bijenorchis-boschje bij Breskens, de Paardevaart-vallei aan den Sint Jansberg en nog een paar van die smul-oorden.

Nu komt de Zevenster in het Oosten van ons land nog wel op meer plaatsen voor; van Noord-Drente af tot in de buurt van Arnhem. De Zweedsche Kornoelje echter is pas bekend van drie plaatsen, waarvan twee in Westerwolde en één in Drente, de beroemde eerste vindplaats in de Zijer Strubben. En nog al merkwaardig, daar bij Zijen staat onze Kornoelje ook in gezelschap met de Zevenster. Het is trouwens niet onmogelijk, dat we op de tweede Kornoelje-groeiplaats in Westerwolde de Zevenster ook nog eens ontdekken, al acht ik de kans niet zoo heel groot meer, want onze Winschoter vrienden hadden haar anders toch allicht gevonden.

Dit samengaan van de Zweedsche Kornoelje met de Zevenster wijst er wel op, dat wij hier te doen hebben met zeer oude woudterreinen en dat die planten daar groeien als vertegenwoordigers van de oudste Flora van Nederland sinds het terugtrekken van het landijs, echte ijstijd-relicten. Hieromtrent behoeft geen twijfel te bestaan. *Linnaea*, *Chimaphila*, *Goodyera* moeten ondanks hun eerwaardig klinkende namen toch misschien meestal beschouwd worden als moderne aanwaaelingen in onze toch meerendeels zeer jonge dennebosschen. Die Zijer Strubben echter zijn stellig veel en veel ouder en ook de Westerwoldsche groeiplaatsen behooren tot een gebied, dat weinig of niet betrokken is geweest in de tot het begin van deze eeuw vrij schaarsche ontginningsondernemingen in het gewest. Sinds 1905 echter wordt er in Westerwolde zeer hard gewerkt en daarom mogen we ons gelukkig achten, dat nog juist bijtijds het een of ander van dit karakteristieke woudgebied behouden zal kunnen blijven.

Ons nieuwe natuurmonumentje ligt aan de helling van een zeer lagen heuvel, of beter gezegd flauwe terreingolving. De hoogste kant ligt nog geen twee meter boven den laagsten kant. Dit verschil in niveau is echter voldoende, om zelfs op dit kleine terreintje een groote verscheidenheid van vegetatie mogelijk te maken. Het voornaamste gedeelte is begroeid met mooie berkjes in een dicht kleed van adelaarsvarens en tusschen die varens groeit nu de Zweedsche kornoelje over een oppervlakte van een paar honderd vierkante meter. Toen we onlangs de plaats bezochten, waren die kornoeljes juist aan het verkleuren en het fel rood en diep violet van hun blaadjes kwam duidelijk uit in het stroogeel en bruin van de

verwelkte adelaarsvarens. Sommige plantjes prijken nog met de prachtige roode vruchten, maar de stengels stonden niet meer rechtop. Ze sterven tot den grond af; dikke knoppen aan de onderaardsche stengels hielden alweer goede belofte voor het komend jaar. In ditzelfde woudstukje groeit nu ook de Zevenster, (*Trientalis*) met nog de Veelbloemige Salomonszegel, Rankende Helmbloem, Lelietje van Dalen, Dalkruid en een paar Havikskruiden, Lijsterbes en Kamperfoelie ontbreken niet en er staan ook twee soorten van bramen. In het lagere gedeelte komen de wilgen en elzen te voorschijn met Stekelvaren (*Polystichum spinulosum*), Moerasspiraea, Witbol, Wollegras, Bloembies, Veldbies, Biggekruid, Koekoeksbloem, Ratelaar, *Carex canescens*, *Carex echinata*, Melkeppe e.d. Smalbladige Weegbree en Speerdistel vertegenwoordigen het bouwland uit de buurt. Storend bleek de aanwezigheid van een koe, maar dat dier zal in de toekomst geweerd worden.

Andere stoornis is er voorloopig niet te vreezen. De streek wordt weinig bezocht. Plantkundigen, die de verre reis naar Westerwolde ondernemen, zullen wel meteen van dat soort wezen, die zich niet vernederen tot beroovers van natuurmonumenten. Het komt in ons land gelukkig slechts zelden voor, dat een zeldzame plant op zijn eenige groeiplaats wordt uitgemoord. Het is nu al bijna dertig jaar geleden, dat Heimans de eenige groeiplaats van *Ramischia secunda* openbaar heeft gemaakt en het plantje staat er nog even talrijk als destijds. Ik denk wel, dat het onze Kornoelje bij Vlagtwedde, of eigenlijk bij Jipsinghuizen, niet slechter zal gaan. Zelfs hopen wij, dat het aanschouwen van dit echte natuurmonumentje de belangstelling moge verhoogen in de woudesten van Westerwolde en in de eikenstrubben rondom Drentsche dorpen. Dat eikenkreupelhout ligt er zoo buitengewoon verlokkelijk voor de werkverschaffers, die allen heil zien in graven en spitten. Daarom moeten we een oog in het zeil houden en er voor zorgen, dat de reeks van wandaden der werkeloozen nog niet weer met één wordt vermeerderd.

Om nu nog eens op ons natuurmonument terug te komen, moet ik nog vertellen, dat bij den aankoop weer de zeer gezonde en sympathieke regel is toegepast, dat de natuurvrienden in de streek zelve de helft van de koopsom hebben bijeengebracht en de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten de rest.

Het ledental van die Vereeniging loopt langzaam op en is nu gestegen tot ongeveer negenduizend. Wij zouden vòòr het uitbrengen van het volgend jaarverslag nog zoo graag de tienduizend halen. Wie helpt eens mee? Propagandakaarten kunt ge aanvragen aan het kantoor der Vereeniging, Heerengracht 260—66 te Amsterdam.

JAC. P. THYSSE.